
Література

1. Цивільний кодекс України. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 424 с.
2. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 року №2346. – Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 27-28.
3. Постанова Правління Національного Банку України від 19 квітня 2005 року
4. Актуальные проблемы гражданского права : Сборник статей. Вип.4 / Под ред. проф. М. И. Брагинского. – М.: Издат. НОРМА, 2002. – 432с.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА ТА ПРОБЛЕМАТИКА СИСТЕМИ РЕЧОВИХ ПРАВ

*Харченко Георгій Георгійович,
юридичний факультет*

*Навчально-наукового інституту права та психології
Київського національного університету внутрішніх справ,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін,
кандидат юридичних наук*

Реалізація записаного у ст. 8 Конституції України принципу верховенства права у приватноправовій сфері повинна базуватися на закріпленні в цивільному законодавстві широкої концепції речового права та його системи [1]. Взаємозв'язок між цими елементами обумовлений єдиним корінням – природою людини. Загальновідомо, що принцип верховенства права слід відрізнити від принципу верховенства закону, адже історичний досвід доводить, що положення закону іноді можуть порушувати фундаментальні права людини, вступаючи тим самим в протиріччя зі змістом принципу верховенства права, що базується, як відомо, на визнанні за людиною так званих природних прав. До останніх представники школи природного права зокрема відносять і право власності.

Право власності сьогодні, по суті, є єдиним правом, речово-правова природа якого у наукових колах не заперечується, а відтак проблематика системи речових прав при визначенні елементів цієї системи може мати безпосередній вплив на дієвість принципу верховенства права у реальному житті суспільства та держави. Цей взаємозв'язок стає особливо зрозумілим, якщо розглянути його у контексті так званої широкої концепції речового права, до якої, зокрема, включаються й особисті немайнові права людини. Ще у своїй праці „Філософія права” німецький філософ Гегель зазначав, що особисте право по суті є речовим, якщо річ в загальному сенсі цього слова розуміти як зовнішнє по відношенню до свободи, те зовнішнє, до якого відноситься наше тіло, наше життя. Звідси ним робився висновок, що і право особистості, і право сімейне також є речовим правом [2, 100].

І дійсно, витоки речового права уходять своїм корінням у додержавницьку епоху, пов'язуючи факт існування речового права з фактом існування самої людини як такої. Для прадавньої людини володіти річчю одночасно означало і бути його власником, від цього багатою мірою залежало питання її фізичного виживання, що, звичайно, безпосередньо вказує на єдину природу речових та особистих немайнових прав, тобто прав людини.

Тільки з моменту виникнення держави, коли відносини власності попали під правове регулювання норм права, володіння та власність стали розмежовуватися.

В міру ускладнення суспільних відносин та їх подальшого розвитку від права власності поступово почали відокремлюватися й інші так звані обмежені речові права.

У контексті сказаного стає цілком очевидним, що в залежності від того, як повно у законодавстві тієї чи іншої країни представлена система речових прав, можна казати про справжній чи декларативний характер принципу верховенства права у законодавстві країни. Система речових прав тут може виступати своєрідним критерієм оцінки дієвості вище зазначеного принципу, вказувати на ступень наповнення законодавства реальним змістом принципу верховенства права.

Порівняльно-правовий аналіз зарубіжного законодавства з цього приводу сьогодні також не дає підстав казати про тотожність систем речових прав в окремих країнах. Кожна країна, власно кажучи, розробила свою окрему систему речових прав, виходячи з своїх власних потреб, укладу суспільного життя, ментальності народу та історичного досвіду. Сдине, мабуть, що дозволяє з'єднати ці системи речових прав, – це наявність в них такого інституту як право власності. Саме воно історично стало тим базисом, навколо якого ця система поступово й формувалася.

За своїм призначенням речові права відображають статисти цивільного обороту, що нібито повинно надавати системі речових прав сталого характеру. Між тим, історичний досвід свідчить й про інше. За радянський період, приміром, коло речових прав було значно звужено порівняно з дореволюційним законодавством, тобто сюди вже не входили сервітути, право володіння тощо. Випадково чи ні, але все це, як свідчать історичні факти, відбувалось на фоні певного ігнорування принципу верховенства права у законодавстві та реальному житті. В цей період у наукових колах з'являються думки щодо недоцільності відокремлення речових прав в окрему категорію, адже для цього, як вважалося, немає чітких критеріїв, як і не існує об'єктивних підстав для закріплення категорії речових прав у законодавстві. Схожої позиції сьогодні притримуються і деякі сучасні правознавці. Так, скажімо, Ю. Тімоніна вважає, що оскільки категорія речових прав не представляє собою єдиного, однорідного цілого, складається з різнорідних прав, то дати вичерпне та адекватне їх визначення не є можливим [3, 54]. Втім, на щастя, в українській правовій науці зараз превалює зовсім інша тенденція, внаслідок якої в новому Цивільному кодексі України з'явилася книга III „Право власності та інші речові права”, яка значно розширила попередній перелік речових прав. Однак, незважаючи на прийняття нового Цивільного кодексу і окремих законів (приміром, Закон України „Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень”), спрямованих на створення повноцінної системи речових прав, на порядку денному законодавця ще залишається велика кількість складних та неузгоджених на сьогоднішній день українським законодавством питань, вирішення яких потребує вивчення не лише результатів дослідження вітчизняної правової науки в цій сфері, а й зарубіжного досвіду також.

Пов'язувати принцип верховенства права лише з тими правами, що мають ознаку особистих немайнових, було б помилково, оскільки справжня реалізація цього принципу у сфері приватного права можлива лише через його прив'язку до всієї системи речових прав, забезпечення їх дієвого захисту. Саме за допомогою речових прав можна забезпечити належний рівень життєдіяльності для будь-якої людини. Тут завжди треба пам'ятати, що у приватному праві, як і в праві взагалі, усі елементи між собою взаємопов'язані, і якщо цей взаємозв'язок на перший погляд іноді і складно побачити, то це ще не означає, що його не існує.

У цьому питанні не можна штучно звужувати реальний зміст принципу верховенства права та системи речових прав. І сам принцип, і сама система речових

прав, яку потрібно розглядати в широку сенсі, насправді мають універсальний характер по відношенню до кожної людини і стосуються передусім її базисного елементу – її природи як живої розумної істоти. Таким чином, справжнє забезпечення дії принципу верховенства права у житті кожного з нас можливо, на нашу думку, завдяки закріпленню у законодавстві широкої концепції речового права та за умови дії в країні режиму законності.

Література:

1. Конституція України : за станом на 8 квітня 2010 року [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>. – Назва з екрана.
2. Гегель Г.В.Ф. Философия права / Г.В.Ф. Гегель ; [пер. с нем. ; ред. и сост. Д.А. Керимов и В.С. Нерсисянц ; авт. вступ. ст. и примеч. В.С. Нерсисянц]. – М. : Мысль, 1990. – 524 с.
3. Тимонина Ю.В. Категория ограниченных вещных прав в доктрине и законодательстве (общие положения) / Ю.В. Тимонина // Актуальные проблемы гражданского права : сборник статей. – М., 2000. – Вып. 2. – С. 44-72.

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТИВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ

*Хорошевська Анастасія Володимирівна,
студентка 4-го курсу
Київського університету права
НАН України*

Інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб притаманний кримінальному праву багатьох європейських країн, таких як Данія, Норвегія, Нідерланди, Фінляндія, Румунія, Литва, Франція, Англія, мусульманських країн - Ліван, Сирія, та східних держав - Китай, Індія, Японія. У США відповідальність юридичних осіб закріплена у федеральному кримінальному законодавстві і в законах штатів. [1, с.1]

Слід зазначити, що у більшості країн інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб запроваджувався у атмосфері повного неприйняття. Противники вищезазначеного інституту основною причиною недоцільності його введення називали неможливість визначити наявність суб'єктивного (психічного) елемента складу злочину. Контраргументом цього було ствердження того, що тоді слід було б відмовитись і від цивільно-правової відповідальності з тих самих причин. [2, с.43-45]

11 червня 2009 року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень», що мав набути чинності з 01.04.2010 року, але Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання та протидії корупції» від 10.03.2010 р., набуття чинності цього Закону, а також Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» було відстрочено до 01 січня 2011 року. (Проект даного Закону було розроблено на виконання підпункту «е» пункту 4 розділу 1 Заходів щодо усунення причин та умов, які сприяють злочинним проявам і корупції, затверджених Указом Президента України від 9 лютого 2004 року № 175 та у зв'язку із підписанням Україною 12 грудня 2003 року у місті Меріда (Мексиканські Сполучені Штати) Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції з метою